

Наукова бібліотека в соціокомунікаційних процесах сучасності

4 жовтня 2017 р. працювала секція «Наукова бібліотека в соціокомунікаційних процесах сучасності: завдання, напрями, продукти, технології». У її роботі взяли участь 42 особи, зокрема провідні інформаційні фахівці Конституційного Суду України, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Наукової бібліотеки Університету менеджменту освіти НАПН України, НТБ Національного авіаційного університету, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Присутні обговорили актуальні питання конвергентних процесів в сучасному інфопросторі; участі бібліотек у здійсненні державної політики пам'яті, формування національного інформаційного простору; українського сегменту інтернет-середовища, наповнення його інформацією, яка відповідала б завданням зміцнення національної ідентичності та забезпечення інформаційного суверенітету держави, протидії інформаційній агресії; впровадження інноваційних, зокрема мобільних та мережових, технологій з метою розкриття бібліотечних фондів та введення цього інформаційного ресурсу в суспільний обіг; науково-аналітичної діяльності бібліотек, удосконалення їх іміджевих комунікацій та ін.

Засідання відкрив заступник гендиректора НБУВ, керівник СІАЗ, д-р іст. наук, професор **В. М. Горовий**, який зупинився на проблемних аспектах сучасного стану розвитку бібліотечної справи в Україні, окреслив підходи до вирішення актуальних завдань. Зокрема, йшлося про потребу розроблення стратегії формування електронного фонду суспільно значущої інформації в масштабах держави, напрацювання в рамках такої стратегії єдиної програми та уніфікованої методики оцифрування паперового фонду бібліотек, вироблення ефективних підходів до акумуляції електронної інформації та введення її в науковий обіг, напрацювання методик пошуку потрібної замовникам інформації в цифровому середовищі.

В. М. Горовий наголосив також на необхідності концептуального осмислення іміджево-репутаційного складника діяльності бібліотек, реалізації кроків з підвищення суспільного авторитету і затребуваності останніх, розкриття інформаційно-комунікаційного потенціалу бібліотечних інституцій для вирішення актуальних завдань суспільного розвитку. Зокрема, шляхом вироблення методик співпраці з різними державними і недержавними структурами, оновлення форм роботи, продуктів і послуг, розвитку дистанційного обслуговування користувачів. Вирішення цих завдань сприятиме покращенню ситуації з фінансуванням бібліотек – залученню додаткових коштів з державного бюджету, спонсорської допомоги, які так необхідні для модернізації бібліотек, піднесення їх діяльності до рівня сучасних користувацьких потреб.

Керівник Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, канд. іст. наук **Ю. М. Половинчак** присвятила свій виступ трансформаціям текстів, практик та ієрархій у контексті конвергентних процесів у сучасному інфопросторі. Доповідачка виокремила характерні тенденції роз-

витку сучасного медіапростору, а саме появу: поряд з оригінальним професійним контентом любительського, користувацького контенту як індивідуального, так і різного рівня колаборації; інформаційних продуктів штучного інтелекту, що ставить на порядок денний, поряд з дослідженням інституційної та функціональної конвергенції, питання суб'єктної конвергенції – змішування ролей читача, автора, співавтора, перекладача, критика, видавця, коректора, дистриб'ютора інформації.

Звертаючи увагу на урізноманітнення медіа трансляторів інформації, ускладнення їх функціоналу, посилення горизонтальних зв'язків, Ю. М. Половинчак наголосила на необхідності організації міждисциплінарних досліджень тих змін, що відбуваються в сучасному інфопросторі та соціальних комунікаціях, вказала на потужний потенціал в організації таких досліджень наукових бібліотек.

Шляхи адаптації діяльності науково-інформаційних центрів до умов інтенсифікації інформаційних обмінів були розглянуті у доповіді старшого наукового співробітника НБУВ, канд. іст. наук **В. Е. Пальчук**. Зокрема зазначалося, що зростання потреб в ефективній інформаційній координації, у наданні користувачам доступу до сформованої в процесі науково-аналітичної діяльності інформаційної моделі певного проблемного поля зумовлює розвиток таких напрямів інформаційної діяльності, як інформаційна аналітика, медіа аналітика. Попит на науково-аналітичні продукти і послуги, своєю чергою, вимагає піднесення відповідних якісних параметрів, розроблення і впровадження сучасних методологічних, організаційних засад та програмно-технологічних засобів забезпечення результативності інформаційної діяльності, пов'язаної з дослідженням інформаційних процесів, і відповідно, з технологіями інформаційного обігу, обробкою, аналізом, узагальненням інформації, яка функціонує в соціальних інформаційних комунікаціях та відображає результат (представленість) чи авторську тональність стосовно суспільної діяльності окремих державних, політичних, економічних, наукових, громадсько-суспільних та інших суб'єктів.

Про вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у контексті культурно-ідеологічної експансії як інструмента досягнення політичних цілей йшлося у доповіді завідувача відділу НБУВ, канд. іст. наук **М. Б. Закірова**, який з огляду на масштаби і характер цього впливу охарактеризував його як інформаційно-комунікаційну революцію у політичній сфері. Йшлося, з одного боку, про медіатизацію політики, а з іншого – про наповнення діяльності від початку неполітичних інститутів політичним змістом, актуалізацію проблеми посилення захисту культурно-духовного компонента безпеки держави.

Проблемі збереження культурної спадщини нації та забезпечення широкого доступу до історико-культурних фондів бібліотек у рамках участі бібліотечних інституцій у здійсненні державної політики пам'яті, збереження національної ідентичності та зміцнення національної са-

мосвідомості присвятила свій виступ старший науковий співробітник НБУВ, д-р наук із соціальних комунікацій **Т. Ю. Гранчак**. На прикладі ідентичнісних практик соціокультурного дискурсу Бібліотеки Конгресу доповідачка окреслила можливі підходи до участі у формуванні національної ідентичності вітчизняних бібліотек національного рівня.

Старший науковий співробітник НБУВ, канд. наук із соціальних комунікацій **В. І. Бондаренко** у виступі «Мобільні застосунки як інструмент у соціокультурних комунікаціях» висвітлила результати дослідження особливостей використання бібліотеками мобільних пристроїв як перспективного та ефективного інструменту популяризації соціокультурних інформаційних ресурсів та надання до них широкого доступу.

Як зазначалося, розширення асортименту мобільних застосунків підвищує ефективність залучення потенційних партнерів, клієнтів, користувачів та відкриває нові можливості щодо реалізації наукових досліджень, освітніх програм завдяки доступності використання, легкості транспортування таких пристроїв та можливості перегляду потрібної інформації у реальному часі. Було також наголошено на ефективності кооперативного підходу установ (як державних, так і недержавних) соціокультурної сфери – бібліотек, музеїв, архівів – до реалізації спільних проєктів зі створення та використання мобільних пристроїв задля максимально повного задоволення інформаційних потреб користувачів, залучення потенційних користувачів, підвищення рівня комунікації.

Спеціальну увагу доповідач приділила використанню мобільних пристроїв як інструменту наукової комунікації, зокрема їх використанню як засобу представлення інформації наукометричної бази даних EBSCO, серед яких «EBSCOhost», «EBSCOeBooks», «EBSCO-Audiobooks». Такі пристрої уможливають доступ до великої кількості різних ліцензованих повнотекстових загальнодоступних баз даних та повнотекстових ресурсів від провідних постачальників інформації.

Секція обговорила і схвалила проєкт Рекомендацій конференції. Вносячи пропозиції до нього, виступаючі наголошували на тому, що:

1. У зв'язку з входженням сучасного суспільства в інформаційний етап свого розвитку спостерігається зростаюче значення бібліотек як науково-інформаційних центрів, які забезпечують інформаційне підґрунтя процесу суспільних трансформацій. З огляду на це, бібліотеки мають стати осередками консолідації достовірної, актуальної, якісної, необхідної для суспільного розвитку інформації, спрямовуючи свою діяльність на урізноманітнення форм обслуговування відвідувачів, модернізацію продуктів і послуг відповідно до сучасних потреб користувачів. Враховуючи масштаби продукування інформації, проблеми її систематизації та забезпечен-

ня до неї широкого доступу, нагальним стає розроблення стратегії формування електронного фонду суспільно значущої інформації в масштабах держави, напрацювання в рамках такої стратегії єдиної програми та уніфікованої методики оцифрування паперового фонду бібліотек.

2. У контексті актуалізації проблеми зміцнення національної ідентичності, забезпечення інформаційного суверенітету та протидії інформаційним загрозам необхідно ініціювати на державному рівні розроблення концепції державної політики пам'яті, визначення її мети, завдань, учасників, форм і методів реалізації, створення методики щодо участі бібліотек у здійсненні державної політики пам'яті;

3. Зважаючи на міждисциплінарність проблематики трансформацій сучасних соціальних комунікацій, сприяти створенню на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського платформи для організації міжінституційної взаємодії, залучення експертів різних галузей знань для дослідження актуальних проблем розвитку інформаційної сфери.

4. З метою піднесення ролі бібліотек у суспільних процесах, формування позитивного іміджу бібліотек та позиціонування бібліотечних установ як наукових, освітніх, культурних, громадських центрів розробити рекомендації щодо представлення бібліотек в інформаційному середовищі, популяризації їхніх продуктів, послуг серед користувачів, інтенсифікації взаємодії з представниками засобів масової комунікації, організації PR-заходів, які б сприяли відкритості і прозорості діяльності бібліотечних інституцій;

5. Спираючись на позитивний досвід роботи бібліотек щодо використання інструментарію соціальних медіа для вирішення завдань бібліотечно-інформаційної діяльності з просування бібліотечних продуктів та послуг, розширення користувачької аудиторії, розробити науково-методичне забезпечення, критерії ефективності діяльності бібліотечних співробітників з підтримки функціонування бібліотечних представництв у соціальних медіа, внести відповідні зміни до посадових інструкцій та планів роботи;

6. Беручи до уваги стрімке поширення в суспільній практиці мобільних технологій та з метою забезпечення різноформатного інформаційного підґрунтя для наукової комунікації, розробити на базі національних бібліотек комплексний підхід до впровадження в процес бібліотечного обслуговування мобільних технологій – QR-кодів, мобільних застосунків, СМС-бібліотеки, ініціювати запровадження програми державної підтримки відповідних бібліотечних проєктів.

Тетяна Гранчак,
д-р наук із соц. комунікацій,
старший науковий співробітник НБУВ